
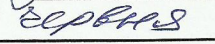

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

КАФЕДРА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З ПЕДАГОГІКИ,
ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Завідувач кафедри Н.П. Волкова
"16" 2020 р.

Програма науково-викладацької практики

для аспірантів спеціальності
015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)
рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)

Дніпро
2020

Програма науково-викладацької практики для аспірантів зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укладач: І.В. Олійник. – Д.: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. – 31 с.

Розробник: І.В. Олійник, к.пед.н., доцент

Програма затверджена на засіданні кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи

Протокол від 16.06.2020 р. № 14

ЗМІСТ

I. ВСТУП

II. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

III. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

3.1. Мета і завдання науково-викладацької практики

3.2. Організаційні основи науково-викладацької практики

3.2.1. Обов'язки завідувача відділу аспірантури

3.2.2. Обов'язки завідувача кафедри

3.2.3. Обов'язки викладача кафедри – керівника практики

3.2.4. Права та обов'язки аспіранта-практиканта

IV. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ПРАКТИКИ

V. СТРУКТУРА ЗВІТУ ПРО ПРАКТИКУ

VI. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ТА ЗАХИСТ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ДОДАТКИ

I. ВСТУП

Забезпечення високоякісної професійної підготовки науково-педагогічних кадрів у сучасних умовах можливе за умови синтезу теоретичної та практичної складових, що є підґрунтям становлення особистості фахівця – майбутнього викладача закладу вищої освіти. Особлива роль у даному контексті належить педагогічній практиці.

Сучасна освітня парадигма, вимоги до реалізації освітніх програм, що постійно оновлюються, до професійних якостей викладачів закладів вищої освіти детермінують необхідність здійснення якісно нового підходу до організації педагогічної практики.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України №261 від 23 березня 2016 року «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії» педагогічна практика є обов'язковою складовою індивідуального плану роботи аспірантів усіх форм навчання (незалежно від виконання ними педагогічної роботи на умовах сумісництва чи погодинної оплати).

Педагогічна практика (науково-викладацька) – тип виробничої практики, що безпосередньо орієнтована на професійну підготовку аспірантів до науково-педагогічної і дослідницької діяльності, пов'язана з проведенням наукових досліджень, вирішенням науково-освітніх завдань, спрямована на формування універсальних, загальнопрофесійних і професійних компетенцій, необхідних для аналізу сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей у процесі вирішення дослідницьких та практичних завдань, підготовки науково-кваліфікаційної роботи.

Програма науково-викладацької практики передбачає розвиток наукових навичок аспірантів, які можуть бути використані в майбутній професійній діяльності викладача в закладі вищої освіти. У ході практики аспіранти набувають умінь і навичок організації та здійснення наукових досліджень, які використовують в процесі виконання наукових робіт.

Програма науково-викладацької практики аспірантів розроблена відповідно до основних нормативних документів, що регламентують освітній процес у закладах вищої освіти (Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.), Закон України «Про освіту» (2017 р.), стратегічних орієнтирів та тенденцій сучасної освіти у вітчизняному, європейському та світовому вимірі; вимог нормативно-правових актів, що регламентують підготовку здобувачів *третього освітньо-наукового рівня* вищої освіти з метою оволодіння аспірантами сучасними методами, формами та засобами навчання, формування в них на базі одержаних у закладі вищої освіти знань із базових психолого-педагогічних дисциплін, професійних навичок та вмінь для вирішення конкретних навчально-виховних завдань в умовах реального педагогічного процесу, виховання потреби в систематичному оновленні своїх знань та творчого їх застосовування в практичній діяльності. Науково-викладацька практика аспірантів проводиться на випусковій кафедрі Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро) й у закладах вищої освіти,

які є партнерами кафедри з освітньо-наукової діяльності, та є обов'язковим компонентом професійної підготовки фахівців.

II. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Науково-викладацька практика виконує системоутворюючу роль в освітньо-професійній підготовці кадрів вищої кваліфікації, дозволяє фахівцю успішно виконувати основні педагогічні, дослідницькі функції викладача сучасного закладу вищої освіти.

Організацію, порядок і контроль практичної підготовки аспірантів регламентує Положення про організацію та проведення науково-викладацької практики аспірантів.

Науково-викладацька практика аспірантів здійснюється на підставі наступних документів:

- Закон України від 01.07.2014 №1556-VII «Про вищу освіту» (зі змінами і доповненнями);

- Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 №261 «Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)»;

- «Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти»;

- «Положення про організацію освітнього процесу», ухвалене рішенням Вченої ради Університету імені Альфреда Нобеля від 26.05.2016 р.

- «Положення про аспірантуру Університету імені Альфреда Нобеля»;

- Нормативно-правові документи, що регламентують освітній процес аспірантів Університету імені Альфреда Нобеля.

Зміст науково-викладацької практики тісно пов'язаний з дисциплінами навчального плану аспірантів відповідного напрямку підготовки: «Психологія педагогічної діяльності викладача закладу вищої освіти», «Педагогічні технології в сучасній вищій освіті», «Педагогічна майстерність викладача закладу вищої освіти», «Педагогічна майстерня».

Загальний обсяг педагогічної практики складає 150 годин (5 кредитів ЄКТС).

Термін проходження практики – 3, 4 семестри.

Керівником педагогічної практики може бути науково-педагогічний працівник зі ступенем доктора філософії або доктора наук.

Об'єктом науково-викладацької практики аспірантів є науково-дослідницька та асистентська діяльність у закладі вищої освіти.

Предметом практики виступають закономірності, технології, методи, прийоми та засоби професійної діяльності.

У системі професійної підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти науково-викладацька практика виконує певні взаємообумовлені функції, а саме:

– *адаптаційну* (проявляється в тому, що аспірант не лише знайомиться з видами навчальних занять, методами, прийомами та формами організації навчального процесу в закладі вищої освіти, а й звикає, пристосовується до режиму викладача, починає орієнтуватися в системі відносин, цінностей, традицій ЗВО; усвідомлює всі тонкощі організації науково-педагогічної діяльності);

– *дидактичну* (передбачає перевірку теоретичних знань на практиці; формування основних педагогічних умінь і навичок, розвиток педагогічної свідомості, що в площині ідеальних уявлень переходять у систему реальних установок та поглядів здобувача);

– *розвиваючу* (полягає в тому, що під час практики розвиваються педагогічні здібності аспірантів, формуються компенсаторні вміння; відбувається розвиток в особистісному, професійному, науково-дослідницькому аспектах);

– *діагностично-прогностичну* (під час практики аспірант може оцінити свій емоційний стан у процесі комунікативної взаємодії зі студентами, колегами, викладачами; реальні умови педагогічної діяльності сприяють формуванню професійних якостей майбутнього фахівця);

– *рефлексивну* (практика передбачає запуск рефлексивних процесів, будь-яке ускладнення, зупинка діяльності сприяє аналізу й пошуку шляху подолання труднощів як можливість продовження дії в розвиненій, удосконаленій формі; формуються три вихідні складові структури рефлексії: дослідницька (відповідає за реконструкцію ситуації), критична (виявляє причину ускладнення), нормована (генерує рішення, створює новий спосіб діяльності).

Організація науково-викладацької практики аспірантів ґрунтується на принципах креативності (актуалізація та стимулювання творчого підходу аспірантів до підготовки та здійснення навчальної та науково-дослідницької діяльності); науковості (відбір змісту та побудови навчальних занять у закладі вищої освіти з урахуванням закономірностей педагогічного процесу).

Проведення науково-викладацької практики аспірантів здійснюється стаціонарним шляхом.

Місцями проходження практики можуть слугувати:

– Університет імені Альфреда Нобеля (кафедри, за якими закріплені аспіранти);

– місце роботи аспіранта, якщо посада, яку він займає, відноситься до категорії професорсько-викладацького складу (за умов наявності Договору між Університетом імені Альфреда Нобеля та роботодавцем аспіранта про проходження педагогічної практики).

Вимоги до рівня підготовки аспірантів.

Відповідно до державних стандартів науково-викладацька практика передбачена як один із компонентів основної освітньої програми підготовки науково-педагогічних кадрів в аспірантурі.

Аспірант-практикант повинен бути ерудований, мати фундаментальну наукову підготовку, володіти сучасними інформаційними технологіями,

включаючи методи отримання, обробки та зберігання наукової інформації, вміти самостійно організовувати і вести науково-дослідницьку діяльність з обраної наукової спеціальності, володіти системою знань, практичних умінь і навичок здійснення різних видів педагогічної діяльності.

Науково-викладацька практика покликана забезпечити функцію сполучної ланки між теоретичними знаннями, отриманими при засвоєнні ОНП, і практичною діяльністю щодо впровадження цих знань у реальний навчальний процес.

Для успішного проходження науково-викладацької практики аспіранту необхідно володіти:

- знаннями, вміннями і навичками, отриманими при вивченні обов'язкових і спеціальних дисциплін основної освітньої програми підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів в аспірантурі відповідної наукової спеціальності;

- знаннями видів організації навчально-виховного процесу в ЗВО;
- методикою підготовки й проведення різноманітних форм навчальних занять;

- методикою аналізу навчальних занять;
- знанням сучасних науково-дослідницьких і освітніх технологій;
- навичками професійно-особистісної самоосвіти й самоудосконалення;

- способами структурування і пред'явлення навчального матеріалу, засобами активізації навчальної діяльності;

- основами педагогічного проектування навчально-методичних комплексів дисциплін відповідно до профілю підготовки;

- навичками структурування наукового знання і педагогічно грамотного конструювання його в навчальний матеріал;

- навичками систематизації навчальних і виховних завдань;
- вміннями обґрунтування вибору інноваційних освітніх технологій та їх апробації в навчальному процесі;

- навичками діагностики, контролю й оцінки ефективності навчальної діяльності студентів;

- вміннями проводити різні форми занять, керувати різними видами практик, курсових проектів, науково-дослідницькою роботою студентів та магістрантів відповідно до профілю підготовки.

ІІІ. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВО-ВИКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ

3.1. Мета і завдання науково-викладацької практики

Модернізація системи вищої професійної освіти передбачає випереджаючий розвиток підготовки фахівців вищої кваліфікації за перспективними науковими напрямками. Розв'язання цього та ряду інших актуальних завдань у сфері підготовки майбутніх викладачів закладу вищої освіти потребує удосконалення підходів до вибору ключових факторів та критеріїв якості аспірантських програм.

Науково-викладацька практика є одним із найбільш складних і багатоаспектних видів навчальної роботи аспірантів, оскільки їх діяльність у період практики є аналогом професійної діяльності викладача, реальною основою для інтеграції спеціальних, соціальних і психолого-педагогічних знань.

Науково-викладацька практика – необхідна складова професійної підготовки майбутнього викладача, яка здійснює стимулювання внутрішнього потенціалу особистості й створює основу для формування власного стилю педагогічної діяльності.

Мета науково-викладацької практики в системі підготовки фахівця за спеціальністю 015 «Професійна освіта», за рівнем вищої освіти: «доктор філософії» – розвиток дослідницької, методологічної, аналітичної, світоглядної, комунікативної компетентностей; розвиток у аспірантів позитивної мотивації до педагогічної діяльності й формування професійних компетенцій, що забезпечують готовність до педагогічного проектування навчально-методичних комплексів дисциплін відповідно до профілю підготовки і проведення різних видів навчальних занять з використанням інноваційних освітніх технологій; формування умінь виконання проєктувальних, конструктивних, організаційних, комунікативних, виховних педагогічних, науково-дослідницьких функцій; закріплення психолого-педагогічних знань у сфері професійної педагогіки та набуття навичок креативного підходу до науково-педагогічних та дослідницьких завдань.

Науково-викладацька практика покликана забезпечити функцію зв'язної ланки між теоретичними знаннями, отриманими в результаті засвоєння ОНП, і практичною діяльністю щодо реалізації цих знань у реальному педагогічному процесі.

Відповідно до мети визначено основні **завдання** науково-викладацької практики аспірантів:

- ознайомлення зі специфічними особливостями педагогічної діяльності викладача закладу вищої освіти;
- формування навичок педагога-дослідника, оволодіння сучасними методами та технологіями роботи з науковою інформацією (аналіз, синтез, узагальнення);
- оволодіння практичними навичками підготовки та проведення навчальних занять зі студентами, науково-методичного забезпечення навчального процесу в закладі вищої освіти;
- вивчення навчально-методичної літератури, програмного забезпечення з рекомендованих дисциплін навчального плану;
- закріплення психолого-педагогічних знань у сфері педагогіки та набуття творчого підходу до вирішення науково-педагогічних завдань;
- поглиблення знань щодо підбору та використання діагностичних методик та емпіричних методів вивчення особистості студента та групи в цілому;
- розвиток творчих здібностей, індивідуального стилю професійної діяльності та дослідницького ставлення до неї;

- формування умінь створювати і підтримувати сприятливе навчальне середовище, що спонукатиме до досягнення навчальних цілей; розвивати у студентів інтерес та мотивацію до навчання; формувати і підтримувати зворотний зв'язок;
- набуття професійних навичок майбутнього викладача закладу вищої освіти відповідно до вимог ЗВО;
- поглиблення зв'язку теоретичних знань із педагогічним процесом, використання їх у розв'язанні конкретних навчальних і виховних завдань;
- удосконалення здібностей до виконання функцій викладача фахових дисциплін відповідної спеціальності, молодого науковця, тьютора студентської групи, фасилітатора, науковця-дослідника;
- формування психологічної готовності до роботи у закладі вищої освіти;
- розвиток креативного підходу до педагогічної діяльності та набуття навичок аналізу її результатів;
- формування потреби в педагогічній самоосвіті, професійному зростанні, самореалізації та науково-дослідницької активності;
- набуття навичок організації самостійної дослідницької роботи, результатом якої має бути написання наукового дослідження.

Науково-викладацька практика передбачає виконання завдань для самостійної роботи та індивідуальних завдань, які представлені трьома модулями:

Змістовий модуль 1.

Навчальна діяльність аспіранта під час практики: планування власної викладацької діяльності, підготовка до занять; проведення різних видів навчальних занять за розкладом у закріпленій академічній групі; проведення психолого-педагогічного аналізу відвіданих занять; підготовка роздаткового та дидактичного матеріалу; перевірка письмових робіт студентів; проведення консультацій для студентів.

Змістовий модуль 2.

Методична діяльність аспіранта під час практики: ознайомлення аспірантів з особливостями організації освітнього процесу в закладі вищої освіти; ознайомлення зі змістом вищої освіти (навчально-методичне забезпечення навчальних дисциплін); участь аспірантів у засіданнях кафедр, методичних секцій, в роботі семінарів викладачів тощо; складання робочої навчальної програми курсу, завдань для самостійної роботи, завдань для поточного, модульного і підсумкового видів контролю тощо); відвідування та аналіз занять викладачів кафедри та аспірантів-практикантів.

Змістовий модуль 3.

Науково-дослідна діяльність аспіранта під час практики: визначення методів дослідження відповідно до його завдань; виконання індивідуальних дослідницьких психолого-педагогічних завдань протягом педагогічної практики та складання відповідного звіту; представлення наукового тезаурусу дослідження; підготовка до публікації тез конференції; написання

статті відповідно до теми наукового дослідження; підбір та розробка діагностичного інструментарію відповідно до теми дослідження; організація та здійснення констатувального, формувального та контрольного етапів експерименту; впровадження власних здобутків на заняттях (формувальний етап експерименту).

3.2. Організаційні основи науково-викладацької практики.

Організацію практики та контроль за її проходженням забезпечують кафедри закладів вищої освіти, за якими закріплені аспіранти.

Терміни проходження практики та її зміст зазначаються в індивідуальному навчальному плані практиканта та затверджуються науковим керівником.

Керівником практики призначається керівник наукового дослідження або досвідчений науково-педагогічний працівник цієї ж кафедри. Загальне керівництво практикою покладається на завідувача випускової кафедри.

3.2.1. Обов'язки завідувача відділу аспірантури та докторантури:

1. Забезпечує необхідні умови для проведення науково-викладацької практики в умовах закладу вищої освіти.
2. Проводить нараду з керівниками практики з питань організації та підведення підсумків науково-викладацької практики.

3.2.2. Обов'язки завідувача випускової кафедри:

1. Організовує спільно з відділом аспірантури проведення практики аспірантів.
2. Проводить нараду з керівниками практики, фахівцями з навчально-методичної роботи кафедр з питань організації та підсумків педагогічної практики.
3. Відвідує (вибірково) заняття практикантів та бере участь у їх обговоренні.
4. Розглядає питання щодо результатів проходження аспірантами науково-викладацької практики на засіданні кафедри.

3.2.3. Обов'язки викладача кафедри – керівника практики:

1. Бере участь у настановчому інструктажі аспірантів перед початком практики і в підсумковій конференції по завершенню практики.
2. Затверджує загальний план-графік проведення практики, його місце в системі індивідуального планування аспіранта, дає згоду на допуск аспіранта до викладацької діяльності.
3. Знайомить аспірантів з Положенням, формою і змістом звітної документації.
4. Забезпечує чітку організацію, планування і облік результатів практики.
5. У випадку неявки аспірантів на практику, порушення ними трудової дисципліни, нехтування своїми обов'язками, а також виникнення конфліктних ситуацій повідомляє про це письмово завідувача випускової кафедри та відділу аспірантури та докторантури.
6. Спільно з керівником практики надає методичну допомогу в

підготовці й проведенні занять за фахом, організації роботи зі студентським колективом тощо.

7. Відвідує заняття практикантів (лекції, практичні, семінарські та ін.), бере участь у їх обговоренні та оцінює.

8. Надає аспірантам допомогу в розробці планів-конспектів лекційних та семінарських занять, затверджує його (до початку проведення), бере участь у їх обговоренні й оцінює рівень їх проведення.

9. Консультує практикантів щодо роботи над проектом та оформленням портфолію.

10. На засіданнях випускової кафедри доповідає про результати проходження практики.

3.2.4. Права та обов'язки аспіранта-практиканта:

1. Дотримується графіку проходження практики (своєчасно прибути на базу практики, ознайомитися з правилами безпеки, охорони праці, внутрішнього розпорядку закладу і суворо їх дотримуватися).

2. Знайомиться з навчально-виховною документацією кафедри (навчальним планом спеціальності, графіком навчального процесу, індивідуальним планом роботи викладача, робочими програмами тощо).

3. Планує свою роботу і відображає її результати в індивідуальному плані, щоденнику практики та портфолію.

4. Аспірант під час проходження практики за попередньою угодою має право на відвідування навчальних занять викладачів кафедри з метою вивчення методики викладання, знайомства з педагогічним досвідом.

– Аспірант виконує всі види робіт, передбачені програмою педагогічної практики. Несе повну відповідальність за виконану роботу.

5. Аспірант підпорядковується правилам внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти, розпорядженням адміністрації.

6. Практикант має право з усіх питань, що виникають в процесі проходження практики, звертатися до керівника, користуватися навчально-методичними посібниками, що є в наявності.

7. Бере участь:

– у настановчих зборах та підсумкових конференціях.

– у розробці робочих програм із дисциплін;

– в оформленні наочності, підготовці дидактичних матеріалів;

– у перевірці залишкового рівня знань студентів, результатів тестів, контрольних завдань;

– у проведенні модульного контролю, атестації студентів;

– у виконанні доручень кафедри;

– в організації позааудиторної роботи зі студентами.

8. У разі невиконання вимог, що пред'являються до практиканта, аспірант може бути усунений від проходження педагогічної практики.

9. Аспіранти, які не пройшли практику або не виконали її програму з поважних причин, направляються на практику вдруге.

10. Відповідно до індивідуального плану науково-викладацької практики аспірант зобов'язаний своєчасно протягом встановленого терміну

після її завершення надати звітну документацію.

Таблиця 1

Опис запланованих результатів навчання (РН) аспірантів після проходження педагогічної практики

Символ результатів навчання за спеціальністю*	Результати навчання дисципліни
	Знання
РН-1	РН 1. Демонструвати сучасні передові концептуальні та методологічні знання в галузі науково-дослідницької та/або професійної діяльності і на межі предметних галузей знань
	Уміння
РН-8	РН 8. Обирати технології навчання залежно від стратегічних цілей і завдань, що вирішуються в педагогічному процесі, рівня навченості, вихованості студентів, забезпечувати їх навчально-методичний супровід з метою створення сприятливого освітнього середовища
РН-10	РН 10. Планувати, організовувати та проводити оригінальні наукові дослідження у сфері професійної освіти на відповідному фаховому рівні, застосовувати новітні методи та інструментальні засоби освітніх досліджень, досягати наукових результатів, що створюють нові знання для розв'язання актуальних проблем теорії та практики.
РН-11	РН 11. Доводити результати досліджень та інновацій та публічно їх представляти, обговорювати і дискутувати з науково-професійною спільнотою; використовувати сучасні засоби візуальної презентації результатів дослідження
РН-13	РН 13. Визначати завдання дослідницького пошуку та ефективно планувати час для отримання необхідних результатів, проектувати, конструювати, організовувати й аналізувати свою дослідницько-пошукову діяльність
	Комунікація
РН-17	РН 17. Створювати умови конструктивної взаємодії з суб'єктами навчально-виховного процесу і обирати оптимальні методи, засоби і форми взаємодії, забезпечувати сприятливий морально-психологічний клімат
РН-18	РН 18. Демонструвати лідерські якості, навички міжособистісної взаємодії, вміння працювати в команді дослідників, дотримуючись принципів наукової етики
	Автономність і відповідальність
РН-21	РН 21. Виявляти здатність до безперервного професійного й особистісного саморозвитку та самовдосконалення, навчання впродовж життя
РН-22	РН 22. Виявляти ініціативу і самостійність в різноманітних видах діяльності, брати відповідальність за результати своєї професійної діяльності, досягати поставленої мети з дотриманням вимог професійної етики
РН-23	РН 23. Проектувати й реалізовувати індивідуальну наукову траєкторію, застосовувати принципи наукової самоорганізації, власного
РН-24	РН 24. Самостійно проводити наукові дослідження та приймати рішення, формулювати власні авторські висновки, пропозиції та

IV. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ПРАКТИКИ

Програма науково-викладацької практики для майбутніх докторів філософії являє собою сукупність взаємопов'язаних організаційних документів і навчально-методичних матеріалів, що забезпечують організацію і проведення науково-викладацької практики аспірантів, рівень підготовки науково-педагогічних кадрів в аспірантурі зі спеціальності 015 «Професійна освіта» і входить до циклу професійної підготовки, в якій знання, вміння, навички визначаються спрямованістю програми аспірантури.

Для успішного проходження науково-викладацької практики аспіранту необхідно

володіти:

- знаннями, вміннями та навичками, отриманими в ході вивчення обов'язкових дисциплін циклу загальної та професійної підготовки;
- знаннями видів навчальної діяльності та освітніх технологій;
- методикою підготовки та проведення різних форм навчальних занять;
- сучасними інформаційними технологіями, включаючи методи отримання, обробки та збереження наукової інформації;
- методикою аналізу навчальних занять;
- знанням сучасних науково-дослідницьких і освітніх технологій;
- навичками професійно-особистісної самоосвіти та самовдосконалення для активізації науково-педагогічної діяльності.

Науково-викладацька практика має комплексний характер і передбачає забезпечення фахової діяльності майбутнього доктора філософії за такими напрямками роботи:

1. Аудиторна робота (асистентська):

- самостійне проведення лекційних та семінарських занять з урахуванням теми, визначеної науковим керівником або викладачем кафедри, за якою закріплений аспірант на період проходження практики;
- перевірка курсових і контрольних робіт студентів за умови їх наявності;
- присутність на заліках та екзаменах за наявності основного екзаменатора.

2. Методична робота:

- індивідуальне планування і розробка змісту навчальних занять;
- розробка навчально-методичного забезпечення дисциплін;
- індивідуальна робота зі студентами;
- керівництво науковими дослідженнями студентів;
- надання наукової та методичної допомоги студентам у написанні курсових робіт;
- знайомство з організацією навчально-виховного процесу в

закладі вищої освіти;

- вивчення досвіду викладання провідних викладачів;
- аналіз проведення навчальних занять;
- розробка інноваційних методів ведення заняття зі студентами;
- розробка завдань для самостійної роботи студентів / модульного контролю / розробка елементів електронного навчального курсу;
- розробка ділових ігор, кейсів, тестів тощо.

3. Науково-дослідна робота:

- підготовка до публікації тез конференції;
- написання статті відповідно до теми наукового дослідження;
- підбір та розробка діагностичного інструментарію відповідно до теми дослідження;
- організація та здійснення констатувального, формувального та контрольного етапів експерименту;
- впровадження власних здобутків на заняттях (формувальний етап експерименту)

Перший етап науково-викладацької практики аспірантів включає такі завдання:

1) *Співбесіда з керівником щодо визначення мети, завдань і змісту практики.* Оформлення угоди. Тестування на визначення рівня готовності до проходження науково-викладацької практики та здійснення самодіагностики готовності до творчої самореалізації в професійній діяльності.

2) *Ознайомлення з організацією навчально-виховного процесу в закладі вищої освіти.* Аналіз робочих програм та навчальних планів дисциплін. Оволодіння основами науково-методичної та навчально-методичної роботи, формування компетенцій, пов'язаних з готовністю до викладацької діяльності за основними освітніми програмами ЗВО: навичками структурування і психологічно грамотного перетворення наукового знання в навчальний матеріал, систематизації навчальних і виховних завдань; методами і прийомами постановки навчальних цілей і завдань, використання інтерактивних вправ, тестів тощо за темами і розділами курсу, викладу навчального матеріалу з використанням сучасних освітніх технологій.

3) *Вивчення нормативно-правових основ викладацької діяльності в системі вищої освіти.* Перегляд законодавчої бази організації вищої професійної освіти в Україні, основних положень, нормативних основ функціонування системи вищої освіти і вимог до документів, що регламентують діяльність закладу вищої освіти, кафедри та професорсько-викладацького складу; ознайомлення з посадовими інструкціями штатного персоналу кафедри, державними освітніми стандартами вищої освіти, робочим навчальним планом однієї з основних освітніх програм вищої освіти. Ознайомлення з порядком реалізації основних положень, вимог і документів, що регламентують діяльність ЗВО, кафедри, професорсько-викладацького складу щодо удосконалення навчально-виховної, методичної та науково-дослідницької діяльності у відповідності з діючими нормативними документами.

4) *Виконання індивідуального завдання.* Вибір та виконання 1 з запропонованих індивідуальних завдань та представлення його результатів у звітній документації проходження практики.

5) *Освоєння педагогічного досвіду провідних викладачів кафедри університету.* Ознайомлення з основами організації навчально-методичної роботи в закладі вищої освіти, з різними способами структурування і пред'явлення навчального матеріалу, порядком організації планування, ведення та забезпечення освітнього процесу з використанням інноваційних технологій навчання, способами активізації навчально-пізнавальної діяльності, особливостями професійної риторики, з різними способами і прийомами оцінки навчальної діяльності у ЗВО, зі специфікою взаємодії в системі «студент-викладач», з сучасними методами організації освітнього процесу, змістом та особливостями педагогічної діяльності професорсько-викладацького складу, набуття досвіду підготовки та проведення навчальних занять, досвіду суб'єкт-суб'єктної взаємодії зі студентами та колегами. Засвоєння сучасних підходів до моделювання науково-педагогічної діяльності, основних вимог до теоретичної, практичної та методичної готовності викладача закладу вищої освіти, принципів, методів і форм організації навчально-педагогічного процесу. Аналіз 1 заняття викладача.

Другий (основний) етап науково-викладацької практики аспірантів полягає в наступному:

6) *Відвідування відкритих занять інших аспірантів-практикантів.* Обговорення відвіданих занять на засіданнях кафедри. Під час занять звернути увагу на такі моменти: планування навчальних занять відповідно до навчального плану; забезпечення міждисциплінарних зв'язків курсу з іншими дисциплінами; ясність, логічність викладу змісту матеріалу; організація навчальної діяльності студентів, управління нею й оцінка її результатів; застосування основних методів об'єктивної діагностики знань студентів з предмету; володіння методикою проведення занять із застосуванням мультимедійних засобів навчання; розвиток інтересу та мотивації у студентів до навчання, рівень сформованості вміння постановки навчально-виховних цілей, вибору типу, виду заняття, використання різних форм організації, діагностики, контролю і оцінки ефективності навчальної діяльності. Аналіз 1 лекційного та 1 семінарського заняття, проведених іншими аспірантами.

7) *Підготовка план-конспектів навчальних занять та їх методичного забезпечення* з використанням інноваційних педагогічних методів та технологій. При підготовці розгорнутих конспектів аспірант має звернути увагу на основні моменти: зв'язки предмета з майбутньою професійною діяльністю; міждисциплінарні зв'язки курсу з іншими дисциплінами; навчальну та методичну літературу й використання її для побудови власного викладу програмного матеріалу; основні методи й прийоми складання завдань, вправ, тестів із різних тем; можливості застосування комп'ютерної техніки в навчальному процесі. Підготовка розгорнутих конспектів 1 лекції та 1 семінарського заняття.

8) *Проведення лекційного та семінарського заняття.* Проведення занять згідно встановленого графіку з дотриманням основних вимог: використання інноваційних освітніх технологій, методів та прийомів проведення лекційних та практичних занять; дотримання взаємозв'язку науково-дослідницького та навчального процесів при подачі навчального матеріалу, включаючи можливість послуговування власними науковими дослідженнями в якості засобу вдосконалення освітнього процесу; виконання ролі фасилітатора, створення творчої атмосфери під час проведення аудиторних занять; здійснення методичної роботи щодо проектування та організації навчального процесу; обговорення проведених занять, виявлення переваг та недоліків.

9) *Участь у прийомі заліків та екзаменів, захисті курсових робіт і проектів.* Ознайомлення з документами, що регламентують порядок організації і проведення заліків та екзаменів. Вивчення кафедральної методики щодо захисту курсових робіт. Оцінка рівня засвоєння змісту дисципліни на основі фондів оціночних засобів (контрольних робіт, тестових завдань, звітів про практику, рефератів, курсових робіт студентів). Участь у захисті курсових робіт, виробничої практики студентів, прийомі заліку, екзамену. Розробка тестового матеріалу або єдиного екзаменаційного білету з дисципліни за встановленим зразком.

10) *Підготовка доповіді для участі в конференції за темою дослідження. Публікація матеріалів конференції.* відповідно до теми дослідження з дотриманням умов академічної доброчесності.

11) *Підготовка наукової статті за темою дослідження з* зазначенням рівня унікальності з подальшою публікацією у фаховому виданні. Написання 3-х наукових статей (1 – у фаховому виданні, 2 – у закордонному фаховому виданні, 3 – у виданні Scopus або Web of Science) та їх публікація.

Пункти 10, 11 передбачають підготовку аспіранта до науково-дослідницької роботи, оволодіння практичною діяльністю щодо здійснення науково-дослідницького процесу та досвідом ведення наукових дискусій; набуття навичок оформлення результатів науково-дослідницької діяльності у вигляді тез доповідей, наукових статей тощо; вміння представляти наукові результати науково-дослідницької діяльності на високому рівні й з урахуванням права на інтелектуальну власність, дотримання основних принципів академічної доброчесності та етичних норм у науковій та науково-дослідницькій сфері; планування перебігу дослідницької діяльності, здійснення самоконтролю за виконанням роботи.

12) *Проведення експериментального дослідження в студентській групі.* Підбір діагностичного інструментарію відповідно до теми дослідження. Робота з емпіричною базою дослідження відповідно до теми дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії (складання програми і плану емпіричного дослідження, постановка і формулювання завдань, визначення об'єкта, вибір методики, вивчення методів збору і аналізу емпіричних даних). Проведення статистичних та соціологічних

досліджень, пов'язаних з темою наукового дослідження аспіранта. Освоєння методик анкетування та інтерв'ювання (складання анкети, опитування, аналіз і узагальнення результатів), спостереження, експерименту і моделювання. Розробка анкети, опитувальника або авторської методики відповідно до теми дослідження; представлення результатів дослідження.

13) *Підготовка проекту.* Дослідницький проект за структурою нагадує наукове дослідження. Він включає в себе обґрунтування актуальності обраної теми, постановку завдань дослідження, обов'язкове висунення гіпотези з подальшою її перевіркою, обговорення і аналіз отриманих результатів. При виконанні проекту повинні використовуватися методи сучасної науки: лабораторний експеримент, моделювання, соціологічне опитування тощо.

Основні вимоги до проекту:

- наявність значущої у дослідницькому, творчому плані проблеми, що вимагає інтегрованого знання, науково-дослідницького пошуку для її вирішення;
- практична, теоретична, пізнавальна значущість прогнозованих результатів;
- самостійна (індивідуальна) діяльність аспіранта;
- структурування змістовної частини проекту (з зазначенням поетапних результатів).

Виконання проекту передбачає певну послідовність дій та етапів.

14) *Оформлення портфоліо.* Підготовка комплексу документів, що містять представлення освітніх, науково-дослідницьких та педагогічних досягнень. Структура портфоліо аспіранта:

1. Персональні дані, автобіографія.
2. Досягнення в результаті засвоєння основної освітньої програми підготовки науково-педагогічних кадрів в аспірантурі (результати складених екзаменів, заліків) про засвоєння змісту навчальних дисциплін, підвищення кваліфікації в межах спеціальності.
3. Досягнення в науково-дослідницькій діяльності (обґрунтування теми дослідження, робочі матеріали за текстом наукового дослідження, робочий план, структура дослідження, експериментальні матеріали, методики, програми педагогічного експерименту, реферативні огляди, бібліографія тощо).
4. Результати педагогічної практики.

Кожний розділ портфоліо формується аспірантом на основі власних цільових установок і уявлень щодо значущості результатів наукової професійної діяльності.

Портфоліо створюється протягом усього періоду навчання в аспірантурі та дозволяє аспіранту професійно підійти до оцінки власних досягнень, підвищити організаційну структуру, що є важливою складовою рейтингу майбутнього фахівця.

Заключний етап науково-викладацької практики містить такі завдання:

15) *Самооцінка виконаної роботи.* Визначення аспірантом, яких помилок припустився через нестачу професійних знань і умінь (вміння відбору й структурування й візуалізації навчального матеріалу, вміння активізувати студентів, організовувати їх самостійну діяльність, варіювати методи та технології в процесі викладання дисциплін тощо), а які зумовлені його особистісними якостями (способи взаємодії, рівень емпатії, стиль спілкування, емоційність тощо). Аналіз результатів практики, рефлексія, самодіагностика власних досягнень за результатами проходження практики шляхом заповнення запропонованих форм самооцінки власних досягнень.

16) *Складання звіту про проходження практики.* Підготовка звітної документації про проходження науково-викладацької практики та розробка пропозицій щодо активізації творчої та наукової активності студентів і викладачів, удосконалення системи самостійної навчальної роботи студентів, підвищення якості освіти.

17) *Захист.* Захист результатів практики у встановленому порядку. Представлення звітних матеріалів проходження практики.

V. СТРУКТУРА ЗВІТУ ПРО ПРАКТИКУ

По завершенню науково-викладацької практики аспіранти подають керівнику практики від кафедри звітну документацією. На підставі поданих документів, результатів роботи аспіранта у період проходження практики та захисту звіту керівником практики приймається рішення про виконання завдань практики і виставляється оцінка.

Аспіранти повинні вести щоденник практики відповідно до встановленого зразку, що додається до звіту з практики, в якому висвітлюються етапи роботи та їх зміст.

Письмовий звіт надається керівнику практики від кафедри на рецензування.

За результатами практики проводиться залік із захистом дослідницького проекту та представленням портфолію.

Результат захисту практики вноситься в індивідуальний навчальний план аспіранта.

Вимоги до звіту

Матеріали до звіту з науково-викладацької практики аспіранти збирають протягом усього періоду її проходження, оформлення підсумків здійснюється протягом останніх трьох днів практики.

У звіті аспіранти відображають: мету і завдання практики, індивідуальний план, трудомісткість, місце і час проходження, опис виконаної роботи і розроблених авторських матеріалів (за наявності), сформовані компетенції та рекомендації щодо вдосконалення навчального процесу. Аспіранти повинні проаналізувати найбільш складні питання, що виникли під час проходження практики, успіхи та невдачі.

Звіт аспіранта повинен відповідати **правилам оформлення:**

1. Обсяг звіту складає довільну кількість сторінок комп'ютерного набору. До загального обсягу входять титульна сторінка, план, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел та додатки.

2. Текст набирається на аркушах паперу стандартного формату А-4 з використанням шрифтів текстового редактора Times New Roman, кеглем 14, через 1,5 інтервали з дотриманням таких розмірів полів: верхнього і нижнього – 20 мм, лівого – 20 мм, правого – 10 мм, абзацний відступ 12,5 мм.

3. Оформлення титульної сторінки здійснюється за встановленою формою (див. додаток Р).

4. Заголовки розділів виконують великими літерами, симетрично до тексту, наприклад: ЗМІСТ, ВСТУП, ОСНОВНА ЧАСТИНА, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ.

У вступі зазначаються цілі й завдання науково-викладацької практики;

Основна частина повинна містити: послідовність проходження науково-викладацької практики, характеристику підрозділів навчальної установи, що надала базу практики; короткий опис виконаних робіт і терміни їх здійснення; опис проведених науково-практичних досліджень із зазначенням їх напрямків, видів, методів і способів здійснення; характеристику результатів досліджень, оформлену виходячи з доцільності у вигляді тексту, таблиць, графіків, схем та ін.;

У висновках необхідно зазначити оцінку повноти вирішення поставлених завдань, рівня проведених занять; рекомендації щодо подолання проблем, що виникли в ході проходження практики і проведення наукових досліджень.

Додатки до звіту можуть містити: документи, в яких містяться відомості про результати роботи аспіранта, тексти статей або доповідей, підготовлених аспірантом за матеріалами під час проходження практики, результати експериментального дослідження в ході практики, аналіз занять, проведених викладачами кафедри та іншими аспірантами, індивідуальне завдання тощо.

5. Список використаної літератури та інших документальних джерел, використаних під час роботи, розміщується після висновків і оформляється відповідно до чинних стандартів.

До звіту додаються:

1. Оформлена угода щодо проходження науково-викладацької практики у 2-х екземплярах.

2. Результати тестування на визначення рівня готовності до проходження науково-викладацької практики та діагностики готовності до творчої самореалізації в професійній діяльності.

3. Аналіз 1 заняття викладача та 1 лекційного й 1 семінарського заняття, проведених іншими аспірантами.

4. Розгорнуті конспекти 1 лекції та 1 семінарського заняття.

5. Відгуки викладачів та аспірантів про проведення лекційного та семінарського заняття.
6. Власна розробка тестового матеріалу або єдиного екзаменаційного білету з дисципліни.
7. Ксерокопії опублікованих тез доповідей та наукових статей.
8. Розробки анкет, опитувальників або авторської методики відповідно до теми дослідження; представлення результатів дослідження.
9. Дослідницький проект.
10. Портфоліо.
11. Аналіз результатів практики.
12. Результати виконаного індивідуального завдання, обраного із запропонованого переліку.
13. Щоденник практики з позначками про виконання кожного виду роботи та оцінкою за підписом керівника практики та викладача-консультанта.
14. Інші матеріали, використані або зібрані під час практики (фото-, відеоматеріали, методичні розробки, дидактичний матеріал тощо).

VI. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ТА ЗАХИСТ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВО-ВИКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ

До захисту допускаються здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії, які у повному обсязі виконали індивідуальний план практики і надали пакет документів, передбачених Програмою.

Здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії, які не виконали індивідуальний план проходження практики, до її захисту не допускаються.

Результати практики та її захист оцінюються на підставі наданих звітних документів, а також висновків, які відображені у відгуку-характеристиці керівника практики.

Аспіранти, які не виконали програму практики з поважних причин, направляються на практику повторно у вільний від навчання час.

Аспіранти, які не пройшли науково-викладацьку практику або не виконали програму практики без поважних причин, які отримали негативну характеристику, незадовільну оцінку при захисті звіту, повинні ліквідувати заборгованість по проходженню практики в терміни, встановлені випусковою кафедрою, за якою вони закріплені.

Уся звітна документація подається аспірантом в папці з дотриманням логічної послідовності.

Критеріями оцінки науково-викладацької практики аспіранта є:

- ступінь виконання передбачених програмою практики та індивідуальним планом завдань;
- рівень оволодіння основними видами професійної діяльності викладача закладу вищої освіти: навчально-виховної, науково-методичної, консультативної, організаційної, науково-дослідницької;

загальнокультурними і професійними компетенціями, встановленими за відповідним напрямом та програмою практики;

- якість підготовки звітної документації за підсумками практики;
- ступінь сформованості професійних умінь і навичок, здатності до професійного саморозвитку;
- рівень теоретичного осмислення аспірантами своєї практичної діяльності (її цілей, завдань, змісту, методів);
- підсумки захисту звіту.

Науково-викладацька практика аспірантів оцінюється за всіма видами діяльності відповідно до розробленої системи балів (таблиця 2).

Таблиця 2

Розподіл балів за виконаними видами роботи

Види роботи	Кількість балів (максимальна)
Результати тестування на визначення рівня готовності до проходження науково-викладацької практики, діагностики готовності до творчої самореалізації в професійній діяльності та лист самооцінки оволодіння професійною компетентністю	5 балів
Відвідування відкритих занять викладачів кафедри та інших аспірантів-практикантів, їх аналіз	5 балів
Розробка конспектів та проведення лекційного та семінарського занять	10 балів
Розробка тестового матеріалу або єдиного екзаменаційного білету з дисципліни	5 балів
Розробки анкет, опитувальників або авторської методики відповідно до теми дослідження; представлення результатів дослідження	5 балів
Участь у прийомі заліків та екзаменів, захисті курсових робіт і проектів	5 балів
Підготовка доповіді для участі в конференції за темою дослідження	5 балів
Підготовка наукової статті за темою дослідження з зазначенням рівня унікальності з подальшою публікацією у фаховому виданні	10 балів
Проведення експериментального дослідження в групі з представленням результатів	5 балів
Підготовка проекту	10 балів
Оформлення портфоліо	10 балів
Виконання індивідуального завдання	5 балів
Складання звіту про проходження практики	10 балів
Захист	10 балів

Критерії оцінювання:

- креативність, активність, ініціативність аспіранта у процесі виконання завдань практик и;
- якість, коректність, теоретична ґрунтовність та практична доцільність наданих методичних матеріалів;
- ґрунтовність репрезентації власного наукового доробку;
- змістовність виступу на конференції;
- дотримання аспірантами етичних правил, правил внутрішнього розпорядку університету;
- доцільність впровадження наукових здобутків на заняттях;

- повнота, логічність і досконалість звіту про проходження практики.

Оцінка процесу проходження практики аспірантів, що надається науковим керівником є рекомендаційною. Підсумкову оцінку практики надає кафедра на основі виступу аспіранта та представлених звітних матеріалів, засвідчених керівником практики.

Кожна з форм контролю оцінюються за 100-бальною системою. Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної університетської шкали оцінювання в традиційну 4-бальну шкалу та європейську шкалу ECTS:

- 90-100 балів – А «відмінно»;
- 82-89 балів – В «добре»;
- 75-81 балів – С «добре»;
- 67-74 балів – D «задовільно»;
- 60-66 балів – E «задовільно»;
- 35-59 балів – FX «незадовільно»;
- 1-34 балів – F «незадовільно»

Список рекомендованої літератури

1. Аніловська Г.Я. Університетська освіта : навч. посіб. / Г.Я. Аніловська, Н.С. Марушко, Л.М. Томаневич. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів : «Магнолія- 2006». 2010. 375 с.
2. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи : навч.-метод. посіб. К. : Кондор, 2012. 272 с.
3. Алексюк А.М. Підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вищих навчальних закладів. К.: Либідь, 1998. 560 с.
4. Болюбаш Я.Я. Педагогічне оцінювання і тестування. Правила, стандарти, відповідальність. Кю: Майстер-клас, 2007. 272 с.
5. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання. 2-ге вид. К. : Центр учбової літератури, 2011. 384 с.
6. Внукова О.М. Методологічні засади професійної освіти: навч. посіб. К.: КНУТД, 2015. 198 с.
7. Волкова Н.П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
8. Олійник І.В. Педагогічна практика: програма та методика реалізації: навчально-методичний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 136 с.
9. Хоружа Л.Л. Морально-етичні принципи та норми наукової діяльності. Вища школа, 2015. №6. С. 9-19.

Навчальне видання
Програма науково-викладацької практики

Підписано до друку _____ Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. _____
Оперативна поліграфія. Зам. № . Тираж прим.

Університет імені Альфреда Нобеля.
49000, м. Дніпро, вул. Січеславська Набережна, 18.